

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **ВЛАДИМИР ДИМИТРОВ АВРАМОВ**

ВТУ, Факултет по изобразително изкуство

относно процедура за заемане на академична длъжност „доцент”

Обща информация за обявения конкурс:

Област на ВО: 8. Изкуства

Професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

Научна специалност: „Изкуствознание и изобразително изкуство – Рисуване”

Факултет: Изящен факултет, НХА

Катедра: Рисуване

Конкурсът е обявен в Държавен вестник: ДВ бр. 15 от 19. 02. 2021 г.

1. Данни за конкурса - Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент” е обявен за нуждите на катедра Рисуване на НХА. Документи е подал само един кандидат – **гл. ас. д-р Стоян Георгиев Дечев**. Предоставената ми за РЕЦЕНЗИЯ документация по конкурса **напълно отговаря** на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за условията и реда на заемане на академични длъжности в НХА. Дечев покрива и изискванията за нормативните наукометрични данни, необходими за НАЦИД.

2. Данни за кандидата – Стоян Дечев (1978) завършва специалност Художествена обработка на металите в ССХУ за ПИ, Смолян през 1996г. През 2004 г. се дипломира като магистър в катедра Скулптура на НХА при акад. Крум Дамянов, след което специализира Реставрационни техники в Европейския център по реставрационни техники в Хаселт, Белгия (2006).

През същата година е назначен за преподавател по Рисуване и моделиране в Архитектурния факултет на ВСУ „Л. Каравелов”, София.

От 2007 г. преподава рисуване в катедра Рисуване на НХА. В началото (2007-2011) е хоноруван преподавател, после – асистент (2011-2015), към момента е главен асистент. През 2016 г. защитава докторска степен (PhD) в специалност Скулптура на НХА. От 2005 г. членува в секция Скулптура на СБХ; лауреат е на 5 награди за творчески постижения (Първа награда за млад артист на фондация „Кирил и Методий”, 2004; Първа награда на НХА на Общоакадемичен конкурс „Рисунка”, 2004; спечелен конкурс на ING за екстериорна скулптура, Букурещ, 2020 и др.).

Стоян Дечев има завидна творческа биография, в която фигурират: 7 самостоятелни изложби („Хоризонт на събитията”, Лайпциг, 2019г.; „Черно море” в Арт център, Плевен, 2019; „PLAYFLY” – г-я „Credo-Bonum”, София, 2018; „Изкуствена кожа“ в г-я „Васка Емануилова“/СГХГ/, София, 2015 и др.)

Д-р С. Дечев е типичен пример за съвременното поколение автори, които игнорират границите в изкуството както на стилово, така и на жанрово ниво. Плод на глобализма, той експлицитно съвместява интернационални модели, тенденции и контексти с интердисциплинарното им себеизразяване и манифестационна формулираност. Не случайно творческата биография на Стоян Дечев е забележително широкоформатна като презентиране на разнородните му търсения в различните визуални, интермедиялни и постсинтетични територии на съвременното изкуство. Прави впечатление, че освен запомнящите се за един млад автор индивидуални проекти (които по презумпция са с по-конвенционален характер) той артикулира и в актуални социални проекти от естетико-изследователско или мултисензорно естество: ГАМ за Артисима, Музей на модерното изкуство, Торино (2020); „Невидимото”, г-я „Р. Алексиев”, София (2020); „Окото на бурята“, г-я „Анка Потерашу”, Букурещ (2019);

„Спорът за реалността” на „Шипка”6 (2017); 12-ти Световен културен симпозиум, Ю. Корея (2014); „Археология и постархиви“, Borderline – пространство за изкуство, Яш, Румъния (2018); Imago Mundi, ArtTheorema, Тревизо, Италия (2018) и др. Тези прояви профилират Дечев като оформен визуален артист, адекватен на динамичните концептуални процеси в метакултурата на обществото ни.

Творческите инвенции на Стоян (обединени в интегрален художествен продукт) са в основата на представения хабилитационен труд. Той се състои от: Творческа автобиография и същинска част, представяща рисунката в различни „детерминирани“ от нея територии – в скулптурата, в класическото рисуночно формообразуване, в тримерното пространство, в дистанционното обучение. Трудът има и методичен аспект – практическата приложимост на рисунката при работата със студентите (с.64-71).

3. Художествено-творческите приноси – Още в първите редове автора делегира на рисунката като на изкусен диригент „права“ изцяло да ръководи и моделира произведение, събитие, мизансцен или цялостен спектакъл. Тя е основното изразно средство с което артикулират постмодернистичните течения, а креативността и рисуночния медиум са персоналните ѝ атрибути... Не е тайна, че за голяма част от гилдията ни рисунката няма жанрова физиономичност и не може да се разглежда като категоризиран или абсолютизиран художествен субект (по-скоро е базисна за различните пластични жанрове и се развива спрямо тяхната специфика). Стоян, обаче, притежава нужната задълбочена онтологична обосновка за да разгледа „рисунката“ като самостоеен феномен, да я изведе извън вменената ѝ роля да „помага“ на класическите жанрове живопис, графика, скулптура и т. н. Той ни представя рисунката вече като протагонист, като независим субект със собствена идентичност на репериращ фактор, изцяло интегриран и адаптиран към съвременното демиургично себеизразяване. **В този смисъл**

усещането на автора (респ. на зрителя и на читателя) е, че рисунката не е средство за изявяване на послание. Тя е самото послание. Надмогвайки тривиалния си смисъл, тя не е проводник на „нещо“ или спомагателен аксесоар. Тя е самото „нещо“ – пълноправен и автономен художествен продукт.

Маркирайки основните процеси в развитието на рисунката (предложени като коментар на различни лични художествени практики) и търсейки границите ѝ, „които по-скоро не се определят, а се преминават“ авторът влиза в просветителските възгледи за *съмнението*, типични за Декарт или Спиноза. Съмнението, което тук се проявява като основен двигател за промяна на статуквото, като невъзможност за точна дефиниция на рисунката в новия ѝ контекст на „експериментално поле“. Проучването на тези процеси, допринасящи за поставянето на рисунката в подобна ситуация – като непрекъснато развиващ се, хибриден и интермедиен жанр би било полезно като практическа приложимост за художници, критици или педагози на изкуството.

За целта Дечев използва водещите си творчески прояви като отправни точки за систематизация на подобна теза. **Предметът на хабилитацията са 9** конкретни художествени практики, персонифицирани в първата част на труда, а **целта, определено, е:** анализ на генералната промяна в подхода към рисунката чрез описание на емблематични творчески прояви, императивно налагащи апроприращата роля на рисунката в постмодернистичното пространство.

В „PlayFly“ (с.9) основен мотив е отношението между рисунката и времето възприятие. Автора делегира на времето разчитане основна роля при „декодирането“ на творческия процес, аналог на темпоралния момент след вдигането на режисьорската клапа с надпис „Action“. Тук „филмовото действие“ е директно сугестирано чрез перформативния процес – независимо дали е с публика, или не. В първия случай отиваме до

когнитивната страна на играта, във втория – до личната необходимост на индивида от свобода (пък дори и ако е само въобраза). Рисунката на Дечев тук „рисува илюзии“, колкото и парадоксално да звучи това, имайки предвид съвсем материалния резултат на проекта PlayFly. Купчината самолетчета накрая обособяват съвсем материална своеобразна скулптура, базирана на действието, както се изразява автора. Homo sapiens се превръща в homo ludens, а защо не и в homo faber (трудолюбивия се, произвеждащ човек) – точно това подсказва „амплоа-то“ на самолетостроител, в което влиза Дечев в тази ситуация.

В проекта „Скулптор“ рисунката се идентифицира като аналитичен и логичен инструмент, чрез който се обособяват полигонни форми от суровия къс скала (аналогия с „изваждането“ на фърмата от мрамора, описано от Микеланджело). Но тук има и още една, дуалистична на пространствената, равнинна „проява“ – графичните пробиви върху камъка оформят въображаемата натална карта на имагинерното съзвездие Скулптор. Доста находчиво и любопитно са ползвани репери, подредени с въображение и много тънко, имплицитно чувство за хумор. Улавям транспониране на менталното и физическото – и в триизмерните модели, и в забавно абстрактното съзвездие (а защо не и персонален зодиакален знак на Стоян). И всичко това осъществено с една почти класическа рисунъчна практика...

И в проекта „Искусствена кожа“, който помня от представянето му в г-я „Васка Емануилова“ проявите на рисунката са съвсем експлицитни. В конципиран и леко метафоричен вид автора прави осезаеми паралели между дрехата (изкуствената кожа) и рисунката (най-интимната територия за твореца). Не мога да не аплодирам „прозрението“ на автора, звучащо ми като афоризъм на О. Уайлд: „Дрехата е опаковка на тялото, тялото е опаковка на личността“(с.23), свързано със заместването на одушевеното

(което не може да има материален изразител) с неодушевеното (материалната му обвивка, но спихнала, буквално бездушна).

„**За еднократна употреба**“ е сходен на „Искусствена кожа“ проект, засягащ темата за изпразването от съдържание (респ. от душевност) и митологизиране на баналното чрез поставянето му в лъскав, целофанен контекст. Това е много сходно с безкрайното мултиплициране на тривиалното, водещо до поставянето му едва ли не на пиедестал, характерно за Уорхол и попарта. Безличното става вече символ (отпадъка е вече значим) и заради луксозния материал, и заради монументализирания мащаб. В „За еднократна употреба“ има много оригинално използване на материалите за рисунките – „сигнално“ ярки спрейове и химикалки, правещи пряка асоциация с консуматорския светоглед, залегнал в дъното на проекта.

„**Transcript**“ е компилация между поколенчески символи като иконата и клинописът и съвременни дигитални емблеми. „**Баркодът**“ е еновременно и лектична икона, и графичен знак на дигиталното време. Създава успоредни асоциации за чисто естетичен пространствен обект и утилитарен продукт, дешифриращ определена информация. В случая: информацията е директно за протосимвола на клинописа „Епосът на Гилгамеш“, кодиран като уебсайт чрез безкрайно изчистен като материален продукт (черен и бял мрамор) конкретен QR код. Естетико концептуалното решение на сходната като послание „**Библиотека**“ напомня за уникалното визуално „транскрибиране“ на сградата на древната Александрийска библиотека в съвременната ѝ наследница: сградата на Библиотека Александрина с гранитната си фасада, върху която са издълбани графемите от 120 различни писмени системи (арх.: Snøhetta и Кристоф Капелер).

Като антипод на дигитално индустриалните „отчуждени“ субекти в Transcript, „**Garden Mechanics**” борава с натурни, биологични и социални структури – една интимна, неприкосновена, лична територия (градина) наред силно урбанизирания и замърсен център на Букурещ. Спонтанната

рисунок в случая осигурява именно тази жизнена, природо подвластна образност, така необходима за „свободното вдишване“, за „белия дроб“ на артиста.

Друга, допълнителна „вегетативност“ на рисунката е участието ѝ в генезиса на Дескриптивната геометрия и Стереометрията – проекта **„Измеримост и рисунка“**. В него, на пръв поглед чисто аналитични и геометрични проучвания, тези, теореми и пр. се оказват изцяло подвластни на мануално нанесената ренесансова перспективна линия, чрез която те се валидират.

Много актуална е последната част на хабилитацията – **„Дистанционно обучение“**. Въпреки, че практиката ми на стенописец абсолютно го отрече (дистанционното преподаване) като ефективен начин на обучение, Дечев използва максимално възможностите му чрез умели рисунки в реално време и с реална когнитивна необходимост за студентите. Не за пренебрегване в случая, апропо, е абсолютната професионална рутина и несъмнени художествени умения на автора (и в анатомията, и в перспективата).

5. Преподавателска работа – Стоян Дечев преподава рисуване в НХА – в специалностите Текстил – изкуство и дизайн; Дизайн на порцелан и стъкло и Керамика, но ролята му във формирането на млади професионалисти съвсем не се ограничава само в рамките на традиционната учебна програма. Той залага на един гъвкав подход, с концентрирана интензивност в тези специалности, където курса по рисуване е само в първите две години (като в спец. Текстил). Освен това, д-р Дечев осигурява на обучаващите се комплексни познания (вкл. по анатомия, перспектива, портрет, мащабни вариации), налага авторско интерпретиране на поставените задачи. Отчитайки, че повечето от студентите в последните години не са обучавани в специализирани гимназии по изкуствата, изтъквам

тази му дейност като значима и подкрепена с висок професионализъм и отговорност.

6. Заключение – Чрез задълбоченото си многопланово представяне в професионалната художествена сфера, гл.ас. д-р Стоян Дечев символично осигурява гарантирана солидна подготовка на своите студенти, негови естествени адепти – пластична, естетична, етична... Смятам, че амбиентните му творчески експериментални проекти, в комбинация с практическото им приложение при работата със студенти оформят приносното естество на хабилитационния труд и очертават неговата актуалност. Тук визуалните изкуства (материално пластични и виртуално триизмерни) включващи линията, скулптурата и светлината са в особена хибридна връзка с полифоничен характер. Те символично си подават ръка на всяко ниво, като понякога подменят местата си. В тази амбивалентност истаблишмънта на конвенционалната рисунка е детерминиран до крайност, подложен на постоянна преценка, съмнение и концептуална обструкция от съвременния визуален артист. Същият този, който търси неистово нейната поливалентна същност и проявления. В този опит за търсене на нови хоризонти по-скоро в идеен, а не толкова в материален план, в този отказ от „безсмислено дублиране на действителността“ (Ортега-и-Гасет) намирам основния иновативен принос в труда на Дечев – един неоплатоничен аналог на екзистенциалната същност на съвременното синкретизирано изкуство.

На базата на всичко горепосочено, **предлагам на почитаемото научно жури да избере гл.ас. д-р Стоян Дечев на академичната длъжност „доцент“.**

16.10.2021г.

проф. д-р Владимир Аврамов

Гр. Велико Търново